

Kilingi-Nõmme linnakeskuse arhitektuurivõistlus

(hanke viitenumber 258921)

ŽÜRII PROTOKOLL

ŽÜRII KOOSSEIS:

Eiko Tammist, Saarde vallavolikogu, žürii esimees;
Mait Talvoja, Saarde vallavalitsus;
Martti Rooden, Saarde vallavalitsus;
Kalle Vellevoog, Eesti Arhitektide Liit;
Karli Luik, Eesti Arhitektide Liit;
Margit Aule, Eesti Arhitektide Liit;
Rutt Piir, Eesti Maastikuarhitektide Liit.

Protokollis: Ingrid Kormašov

KOOSOLEKU TOIMUMISAEG:

28.04.2023 12.00-16.00

KOHT: Saarde vallavalitsus, Nõmme 22, Kilingi-Nõmme.

Ideekonkursi eesmärk:

Arhitektuurivõistlus on avatud riigihanke ideekonkurss välisruumi eskiisprojekti saamiseks. Konkursi eesmärgiks on leida terviklik ruumiline lahendus Kilingi-Nõmme keskusele – keskväljakule ja kesksele osale Pärnu tänavast. Võistlusalasse jäävad ka lauluväljak, Vabadussõja monumendi park, bussijaam ja vallavalitsuse hoone esine. Ümberehituse eesmärgiks on ruumi muutmine praegusest lahendusest inimsõbralikumaks ja mitmekesisemaks, tänapäevaseks, esinduslikuks ja ajaloolist pärandit rõhutavaks avalikuks ruumiks, mis pakub meeldivat ja turvalist olemist ning tegevusvõimalusi igas vanuses inimesele igal aastaajal.

Linnakeskuse kaasajastamine peaks andma impulsi kohaliku ettevõtluse ja kultuuri arenguks.

Arhitektuurivõistlus korraldati EV 100 „Hea avalik ruum“ jätkuprogrammi raames.

Programmi üldised eesmärgid:

- Eesti avaliku ruumi kui ühise elukeskkonna mõtestamine linnaruumiprojektide kaudu;
- ettevõtlus- ja elukeskkonna elavdamine kohalikul, riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil;
- Eesti linnade planeerimise tõstmise uuele kvalitatiivsele tasemele ja elanike teadlikkuse kasvatamine nüüdisaegse linnaruumi küsimustes.

Võistluse tähtjaks 18.04.2023 kell 15.00 esitati kümme ideekavandit, mis kõik kvalifitseerusid hindamisele.

Žürii liikmed töötasid läbi kõik vastavaks tunnistatud kavandid. Žürii selgitas konkursi auhinnavõitjad välja Eesti Arhitektide Liidu poolt koostatud „Eesti arhitektuurivõistluste juhend 2013“ tingimuste alusel.

Hindamiskriteeriumid, mida kasutati auhinnavõitjate väljaselgitamisel, on:

- olemasolevast ruumist lugupidamine ja lahenduse haakumine sellega (sh ruumilise sekkumise mõistlik ulatus);
- lahenduse terviklikkus ja harmoonilisus, arhitektuuri kvaliteet (sh avaliku ruumi tunnetatava sidususe parandamine);
- loodava ruumi igakülgne inimsõbralikkus (sh mitmete erinevate ja eri vanuses kasutajagruppide tunnetamine);
- lahenduse väljaehitamise ja edasise ülalpidamise mõistlikkus ning üldine praktiline toimivus (sh etapiviisilise väljaehitamise korral).

Enne ideekavandite hindamist arutas žürii läbi aspektid, mis on Kilingi-Nõmme keskuse puhul olulised.

Saarde vallavalikogu esimehe sõnul oodatakse eelkõige mitmekesisemat keskkonda ja värskust linnapildis (ka ettevõtluse lisandumist) ning eri funktsioonide (bussijaam, mänguväljak, turuplats) tervikuks ühendamist keskväljakul. Samuti on oluline kesklinnas liikluse rahustamine, muutes peatänava osaliselt õuealaks, kus kõigil liiklejatel on turvaline viibida. Nn ankurkohad linnapildis on Vabadussõja monument, lauluväljak, vallamaja, bussijaam. Väga oluliseks aspektiks on loodava linnakeskuse hilisem haldus, sellest ei tohi saada liiga suurt koormust valla eelarvele.

Kilingi-Nõmme elanikkond on viimase kümnendi jooksul pidevalt vähenenud, viimasel aastal on põgenike arvelt tekkinud minimaalne juurdekasv. Noori lisandub aga vähe. Lisaks linnakeskuse elavdamisele tuleks välja töötada valla uus arengukava, mitmed head mõtted on olemas, kuid mitte veel paberil. Uus keskus loob tingimused mitmete tegevuste läbiviimiseks, programmi „Hea avalik ruum“ eesmärk ongi anda tõuge kvalitatiivse hüppe tegemiseks ja kohaliku elu elavdamiseks muuhulgas kultuuri-, spordi-, noorte- jm ürituste kaudu, millega kaasneb ka pakutavate teenuste valiku laienemine jmt.

Ideekavandite hindamisel kujunesid olulisemateks kaalukeelteks järgmised aspektid:

- 1) keskväljaku asukoha valik ja lahendus;
- 2) Pärnu tänava lahendus, tänavaprofiil, sh autoliikluse aeglustamine, inimhõõtmelise ruumi loomine, külgnevatele aladele tegevuste toomine;
- 3) bussijaama lahendus, sh turvalisus, paiknemine teiste funktsioonide suhtes.

HINNANGUD IDEEKAVANDITELE:

/tähestikulises järjekorras/

ELAV METS

Žürii hinnangul ei sisalda käesolevas töös pakutud tänavaprofili ja keskväljaku lahendused uut kvaliteeti. Seletuskirja tekst on põhjalik ja paljulubav, kuid joonised seal kirjeldatud ei peegelda. Lahendus mõjub kaootiliselt, töös ei teki tervikut, sest funktsioonide ühendamise asemel on neile loodud eraldi ruumid. Sõlmpunktide eemaleviimine ei vasta soovile neid just peatänavale tuua. Bussijaama kaotamine ei ole hea mõte, Kilingi-Nõmmel toimub palju ümberistumisi bussiliinide vahel ning hoone, kus vahepeal oodata, on hädavajalik.

Turuala pole pargialaga seotud. Vallavalitsus paikneb justkui nurgataguses kohas. Sademevete süsteem jääb joonistel segaseks. Küsitav on rohkete funktsioonide lisamine lauluväljakule, sest spordiala asub läheduses ja pole mõtet seda siin dubleerida. Okaspuude istutamine istepinkide taha piirab ala kasutamist. Haljastusele on kõvasti rõhku pandud, kuid sellega varjatakse kõike veelgi rohkem, vastupidiselt lähteülesandele.

Tuletõrjedepoo ümbrus on autoritel täiesti tähelepanuta jäänud. Väljakut kui niisugust siin lahenduses polegi, näidatud väljakuala on täna olemasolevast väiksem.

Kasutatud on palju nn kataloogilahendusi, millel puudub seos kohalikuga. Samasugune disain võiks ükskõik millises väikelinnas kasutuses olla.

KULDSEEN

Žürii hinnangul on tegu tänapäevase ja esindusliku lahendusega. Kõige rohkem küsimusi tekitab atraktiivse keskväljaku puudumine, töös on mitu erinevat väljakut.

Erinevad alad on seotud nõ. väikest skaalat hoides, teostus on rahulik. Linnaruumi sekkumise ambitsiooni vähesus on samal ajal nii nõrkus kui tugevus, tugevat kohalikku identiteeti loodud ei ole, kuigi on püütud kohaspetsiifilisi väikevorme sisse tuua. Palju tähelepanu on pööratud valgustusele. Erinevad komponendid ei moodusta aga head tervikut.

Bussijaama ja busside ümberpööramise lahendus on hea. Bussijaama ja vallamaja vahelist ala võiks rohkem mõtestada, praegu on siia pakutud batuute.

Vallamaja hoone on peidus, selle avamist Pärnu tänava suunas pole teostatud. Kesktänava päikeselisel poolel on haljastust ja ruumi rohkem, mis on sümpaatne, kuid tänavaprofiil tervikuna uut kvaliteeti ei anna, tuiksoonele pole lisatud midagi peale haljastuse, liikleja turvalisust see ei tõsta.

Pargiala on elavdatud, lauluväljak jäetud toimima praegusel kujul (lisatud kiiged). Turg on toodud pargi juurde. Hästi on lahendatud prügi sorteerimine.

Tuletõrjedepoo on ümbritsevaga suhestatud. Vabadussõja monumendi lähedusse on paigutatud nn istumistaskud, mis tegevusi liialt hajutavad.

Materjalide valik ei veena. Kilingi-Nõmme seostub eelkõige puiduga, betoon ja metall ei peaks domineerima. Kõvakatendit on palju, ilmselt pole selle kasutamine igal pool põhjendatud.

METSALINE

Žürri hinnangul on töö selge, loetav, sümpaatne idee. Linnaruumianalüüs on veenev, kõik olulised sõlmpunktid on välja toodud. Asendiplaan arvestab tegelikku olukorda, fookus on hästi paigas, autorid keskenduvad olulistele aspektidele - olemasolevate ühenduste ja sõlmpunktide tugevdamisele. Vallamajast pargini ulatub terviklik keskne ala, mille sees on ka bussijaam. Busside tee vallamajani avab selle hoone peatänavaga poole ja tekitab lineaarse rohelist platsi. Busside ümberpööramise ala multifunktsionaalne katend annab võimaluse kasutada seda ka väljakuna. Keskväljaku ulatumine parki on hea. Olulisemate sõlmpunktide juurde on loodud väikesed platsid, samas need ei konkureeri keskväljakuga.

Töös tegeldakse põhjalikult Pärnu tänavaga, mis on linna sisenemise tee. Liiklejatele sh jalakäijatele on võimalusi juurde loodud, haljastus paikneb lõunaküljel.

Politseimaja ja tuletõrjedepoo vahele on loodud uus väljakuruum, autorid on tajunud ajaloolise objekti olulisust. Keskpargi liikumisteede lahendus jääb küsitavaks, diagonaalsuundades liikumine on ära kaotatud. Hea, et monumendi park on jäetud samaks, kõike ei peagi muutma.

Haljastuslahenduses jäävad silma kohalikud liigid - männid, kanarbik.

Üldine lahendus on orgaaniline, voolav, sellega ei haaku väga hästi valgustite konkreetsete ringid. Valgustite valik vajaks veel kaalumist.

150-kohaline jalgrattaparkla on liiga suur, pigem on eelistatud väiksemateks osadeks jaotatud parklad.

Tööl on tugev kontseptsioon ja planeeringuliselt on see hästi õnnestunud, kuid linnaruumi elementide disain on nõrk ja visuaalne pool igavavõitu. Võimalik, et autoritel jäi ajast puudu, et identiteedi loomisega põhjalikumalt tegeleda.

MÜKO

Žürii hinnangul ei ole autorite kasutatud kujundikeel konteksti arvestav, ringide ja kaartega vormikäsitus ei loo sümpaatset tervikut. Väljaku toomine teljega üle Pärnu tänava on töö peamine idee, mis täidab hästi liikluse rahustamise funktsiooni, kuid mõjub geomeetriselt ja raamidesse surutult. Töös on mitmeid kitsaskohti, nagu näiteks bussipeatuse paiknemine peatänava ääres, mis loob segadust ja ebaturvalisust liiklejate jaoks. Ülekäiguradadega ristmik pole õnnestunud. Vallamaja ees asuvad parkla ja inimeste viibimise ruum liiga kõrvuti, parkla võiks paikneda hoone nurga taga. Lahendus on eklektiline, väikevormide keel kohmakas.

NÕMMEKAS

Žürii hinnangul on raske aru saada, mida autorid siin oluliseks peavad, mis on töö fookus. Loodud on pigem autokeskne, mitte inimestele mõeldud linnaruum. Liikluslahendused on läbimõttlemata. Keskväljak on ring keset Pärnu tänavat, kus busside ja inimeste liikumissuundade lahendus on segane ning pole võimalik aru saada, missugune ruum on mõeldud sõidukitele ja missugune jalakäijatele, paraku hakkavad sellises ruumis pigem domineerima autod. Liiga palju on asfaltpinda. Puudub loogiline liikumine vallamaja poolt pargitsooni, pidevalt tuleb ületada sõiduteed. Vabadussõja monumendi äärne katenditega ruum läheb sedavõrd laiaks, et sinna tekib teine keskväljak.

Põhiidee aluseks on kärbseseen, kuid ruumiliselt pole see õnnestunud. Põhjendamatult ülekasutatud radiaalne geomeetria sillutises on domineeriv ja kohati nii suurte mõõtmetega, et inimesel seal mõnus viibida ei ole.

Kokkuvõttes jääb lahendus poolikuks.

PUURING

Linnakeskuse kaasamine Kilingi-Nõmme terviseradade marsruudile on ideetasandil kõitev, kuid žürii hinnangul ei paku autorid oma lahenduses uut kvaliteeti. Betoonplaatidega kaetud alad on suured ja homogeensed, tulemuseks umbisikuline ruum, mis pole inimmõõtmeline ega väikelinnale kohane. Paviljoni sõrestik on selge laen ühelt Andaluusias Sevillas paiknevalt väljakult, kuid antud kontekstis ei mõju kohaspetsiifiliselt. Lahenduses pakutakse koguni kolme väljakut: keskpargis, Vabadussõja monumendi juures ning bussijaama juures. Seda on väikelinna jaoks liiga palju. Bussijaamas busside ümbersõiduala viimine ida suunas on huvitav ja mõistlik lahendus. Positiivne on Oja tänava sidumine ülejäänud lahendusega..

Kokkuvõttes mõjub ideelahendus aga juhuslikult ja vajaks palju põhjalikumalt läbitöötamist.

SAARDE VÕÖ

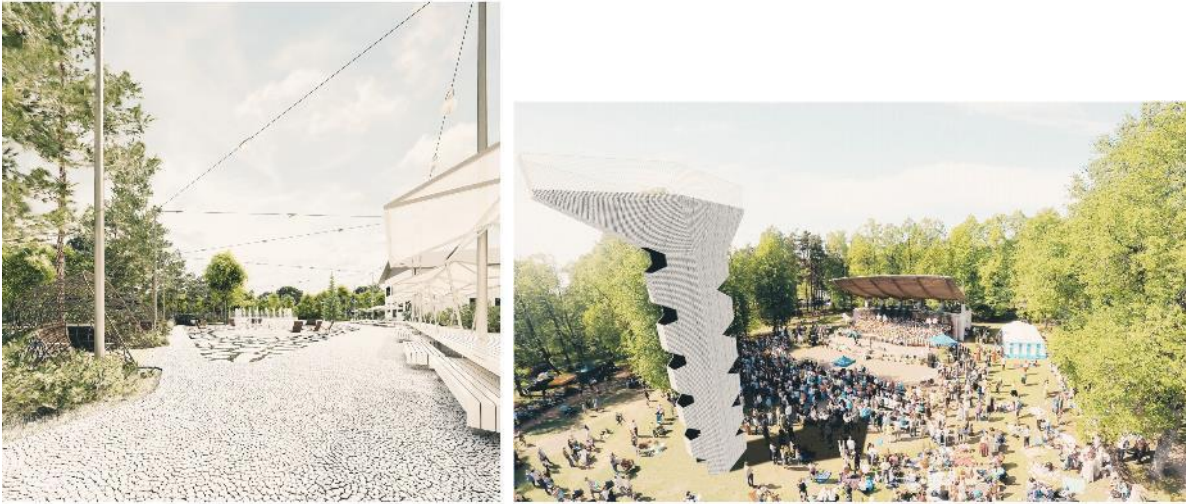

Žürii hinnangul mõjub lahendus poolikuna ja üldmulje on segane. Domineerivad suured mustrid, millest lõikavad läbi ringid. On kaheldav, kas võomustrid sillutises on piisav vahend, millega luua kohaspetsiifilist ainulaadsust ja anda ruumile uus kvaliteet. Võokirja saaks näiteks kasutada väiksemate detailide juures, mitte nii suures mõõdus ja ulatuses, praegu kaob selle muster sellises skaalas lihtsalt ära. Lisaks on kasutatud seenemotiivi, mille lisamine on liigne.

Tegevusruumid on hajutatud, teostus näib mehaaniline, kvaliteetset muutust paremuse suunas ei ole. Pargiala ei ole väljakuga seotud. Võokirjad sillutises on jalgteedel, kuid kellatorni turuplatsilt juhatab see inimesed hoopis parkla juurdepääsuteele, mis on autodele mõeldud. Inimeste liikumisteed ei ole hästi läbi mõeldud. Peatänavaga ei ole üldse tegeletud. Kollase ja sinise ülekasutusega on loodud väsitav ja tehniliku ilmega keskkond.

Busside üle väljaku suunamine on ohtlik ja kindlasti ebasobiv idee. Kahte turgu linnakeskuses vaja ei ole, bussijaama tagune turg jääb linna tuiksoonest liialt eemale.

TEERIST

Žürii hinnangul on tegemist selge ja visuaalselt mõjuva tööga, kus kaks kõige olulisemat komponenti – peatänav ja keskväljak – on kõige õnnestunumalt lahendatud. Peatänavateltje nihutamine on tugev ja julge idee, mis töötab hästi koha übermõtestajana ja sobib kesklinna. Liikluse rahustamise seisukohast on see üks parimaid töid.

L-kujuline väljak on sümpaatne. Aktiivsed tegevused on toodud tsentrisse, tänavaruumi.

Busside manööverdamise ala pakutud kujul ei toimi ja vajab teistsugust lahendust. Ala tuleb laiendada, et sinna mahuks korraga 3-4 bussi. Tagurdamisega väljasõit bussijaamast ei sobi.

Edasises projekteerimises tuleks töötada ka mõnede muude kitsaskohtadega, näiteks tuletõrjedepoo esine ja vallamaja esine vajavad mõtestamist, samuti pargiala, millega on vähe tegeletud, kuigi pargiteede plaan on hea. Vanade puude ja kuuseheki ümberistutamine realsuses võimalik ei ole.

Mastaapse vaatetorni rajamine ajalooliselt väärtusliku tuletõrjedepoo torni kõrvale ei ole sobiv konkurents. Torni peaks ära jätma, selle järele puudub ka vajadus.

Kaaluda võiks lipumasti e. obeliski asemel mõne kohaspetsiifilise skulpturaalse objekti rajamist.

Lineaarne turg bussijaama ja Pärnu tänava vahel on tore, kuid selle mahtusid võiks veidi vähendada ja läbi mõelda kauba kohalevo võimalikkus jalakäijate alale. Väljaku äärstamine istumispesade ja haljastusega busside tee poolses servas on hea mõte.

Katendite taaskasutuse kontseptsioon on tore, kuid praktikas ei pruugi see anda soovitud tulemust, st nii teostamine, maksumus kui ka väljanägemine võivad oodatust erineda, samuti ei ole see universaalsaini seisukohast sobilik liikumis- ja nägemisvaegustega inimeste jaoks. Olemasolevate likvideeritavate katendite seas ei ole ka säilitamisväärseid materjale, sel juhul peaks neid kuskilt kaugemalt tooma. Keskväljak ei ole ilmselt kõige õigem koht, kus katendite taaskasutust rakendada.

Sümpaatne on näha, et autorid on tegelenud kohaliku identiteedi otsingutega. Keskväljaku ja peatänavat sümbioos, nagu see töös on tehtud, loob kohale uue identiteedi ja uue ruumilise kvaliteedi. Visuaalidelt on näha, et ka haljastuse ja väikevormidega on autorid võimelised looma toimiva ja omanäolise ruumi.

TUIKSOON

Žürii hinnangul on tegu tugeva ja universaalse lahendusega. Idee teha tänavast keskväljak on julge ja teistest eristuv ning põhjalikult läbi töötatud. Visuaalselt näeb väljak uhke välja, kuid kahjuks ei arvesta autorid Kilingi-Nõmme konteksti, üldmulje on liiga mastaapne väikelinna jaoks. Sama põhimõtet oleks saanud teostada ka väiksemas mahus, vähendades sillutatud pindasid ja väikevormide arvu. Kuid ka siis jääb puudu side juba olemasoleva keskkonnaga, sama lahenduse saaks vabalt tõsta ümber mõnda teise linna.

Lähteülesanne on selles mõttes täidetud, et peatänav ristlõiget on muudetud ja antud tänavale uus kvaliteet, samuti on keskväljakule leitud hea asukoht

Liikluskorralduse muutmine nii, et busside väljasõit toimub Pargi tänavale, ei ole sobiv.

Positiivsena toob žürii välja puidu kasutamise, see materjal on tõepoolest kohaspetsiifiline. Väikevormid ja puiduvirn seostuvad metsaga, puidutööstusega, saekaatriga. Samuti on see lahendus kõige paindlikum väljaehitamise osas, kõik etapid on läbi mõeldud ja alustada saab väikesest. Kuid üldmulje on rahutu, kõike on liiga palju. Ilma ühegi konkreetse linnaruumilise servata väljak ei ole hea lahendus selles asukohas.

TÜVI

Žürri toob positiivsena välja vallamaja ja pargi ühendamise avaliku ruumiga, hea, et autorid on sellele mõelnud. Loodud on üks konkreetne peaväljak ja kaks väikest väljakut, kuid need ei jäta peaväljakut varju. Tänavaprofiili on muudetud ning liiklust aeglustatud. Tegevuspaikade ja tänavaprofiili kavandamisel on arvestatud ka päikese asendit.

Tegeletud on lauluväljaku ala mõtestamisega ning sealsele abihoonetele uue funktsiooni leidmisega.

Liikluslahendus ei ole õnnestunud, busse ei tohi juhtida läbi Kooli tänav, kus puuduvad jalgteed ning liiguvad lapsed. Pealegi tekiks nii justkui kaks tuiksoont, see pole mõistlik. Eesmärk on linnakeskus muuta õuealaks, suurte busside suunamine läbi linna väiksemate tänavate seda ei toeta.

Disainilahendusega peaks edasi töötama, paviljonid ja muud väikevormid mõjuvad juhuslikult, loodav linnaruum ei meelita möödasõitjat sisse pöörama. Sporditegevuste paigutamine vallamaja ja keskväljaku vahele on küsitav.

OTSUS:

Pärast arutelu ja ideekavandite võrdlemist otsustas žürii määrata preemiad järgnevalt:

I koha preemia 9000 eurot	võistlustöö TEERIST
II koha preemia 7000 eurot	võistlustöö METSALINE
III koha preemia 5000 eurot	võistlustöö KULDSEEN
Kaks ergutuspreemiat á 2000 eurot	võistlustööd TUIKSOON ja TÜVI

Žürii ettepanekud võidutöö edasiseks projekteerimiseks:

- 1) Lauluväljaku torn ära jätta, selle järele puudub vajadus ja see ei mõju kohaspetsiifiliselt.
- 2) Bussijaama liikluskorralduses lahendada busside tagasisõit ümberpööramisega, mitte tagurdamisega.
- 3) Olulisele teljele Pärnu tänaval, kuhu on paigutatud suur lipuvarras ehk obelisk, viia läbi eraldi disainikonkurss sobiva objekti leidmiseks.
- 4) Suur jalgrattaparkla jaotada väiksemateks.
- 5) Töötada edasi Kesklinna pargi inventari disainiga, praegu on see formaalne. Täpsustada siin valla ootused ja vajadused, samuti võimalused.
- 6) Pargi tn 4 hoonete (tuletõrjedepoo ja politseimaja) esine ala kujundada väikese väljakuna.
- 7) Täpsustada katendite valik, et need sobiksid ohutuks liiklemiseks igasugustele liikumisvahenditele, sealhulgas vaegliiklejate abivahenditele (nt rulaator, ratastool jmt), vältida konarlikke katendeid.
- 8) Täpsustada mootorsõidukite juurdepääs turule kauba laadimise ajaks (alalt läbisõit, parkimine). Katendi konstruktsioon peab arvestama kantavate mehhanismidega. Teha koostööd turu müüjatega, et disainida ostja ja müüja vajadustest lähtuv turuala (leti kõrgus ja sügavus, varjualuse kõrgus ja ulatus, panipaigad, ostja pool väike riiul koti toetamiseks jne). Analüüsida, kas täies pikkuses katkematu vorm on ikka mugavaim lahendus.
- 9) Koostöös vallaga mõtestada tuletõrjedepoo (Pargi tn 4) uued funktsioonid ja kuidas see hoone suhestuks lauluväljaku funktsioonidega.
- 10) Keskväljaku katend võiks ulatuda kuni vallavalitsuse esise alani, et seda paremini siduda.
- 11) Rohkem tuleks mõtestada väljaku näituste ala - kui parasjagu näitust ei ole, mis seal siis on, mida teha saab?
- 12) *Pumptrack* lauluväljakule ei sobi, see tuleb ära jätta.
- 13) Kaaluda busside tee läbimurret vallamajani.
- 14) Bussijaama taga asuv laste mänguala kujundada kooliealistele lastele ja Keskpargi mänguala väiksematele lastele.
- 15) Haljastusotsustesse tuleks edaspidi kindlasti kaasata ka maastikuarhitekt.

Võitnud ideekavandite märgusõnad kuulutatakse välja 5. mail 2023.

Võitjate avalikustamine toimub 11. mail 2023 kell 15.00 Kilingi-Nõmmel.

/allkirjastatud digitaalselt/

Eiko Tammist
Mait Talvoja
Martti Rooden
Kalle Vellevoog
Karli Luik
Margit Aule
Rutt Piir